

לעילוי נשמת

מרת אלישבע ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

פרות המרכסות בתבואה

תבואה שנגמרה מלאכתה למעשר, ולא תבוא לידי חיוב חלה, [כגון חושלא, כלומר שעורים ששורים אותן במים, ומייבשים בתנור, שאוכלים אותן כך בלא לעשות מהן לחם], מאחר שלא תתחייב התבואה בחלה, משעה שנגמרה מלאכתה למעשר, [כלומר משעת הדישה], אין בה איסור לא תחסום.

ולכן פרות המרכסות בתבואה, [כלומר שדשות את החושלא הנ"ל, להסיר את הקליפות של השעורים], **אין בחסימתן משום איסור "לא תחסום"**, ומכל מקום, מאחר שהן דשות, וסתם דישה יש בה איסור "לא תחסום", גזרו חכמים, שמפני מראית העין, שלא יאמרו שעובר על האיסור, יתלה להן סל לפני הפה, וימלא אותו במאכל, לחכמים ימלא מהדבר שדשות אותו, ולרבי שמעון ימלא בכרשינים שהן יפות להן מהכל.

איסור "לא תחסום" בתרומה

פרות הדשות בתרומה, אין בחסימתם איסור "לא תחסום שור בדישו".

- מתחילה [בד"ה תרומה] פירש רש"י, שהטעם שאין בתרומה איסור "לא תחסום", כי סתם דייש הוא קודם שמפרישים את התרומות והמעשרות, [שהרי רגילים להפריש תרומות אחר מירוח שהוא אחר הדישה], ואם כן כשאמרה תורה "לא תחסום שור בדישו", תרומות ומעשרות אינם בכלל זה, אפילו אם ארע שהפרישו אותם מהשיבולים קודם המירוח. ותמהו התוס', שלפי הטעם הזה, גם בחולין מתוקנים לא יהיה איסור לא תחסום, שהרי אין רגילים לתקן את הטבל אלא אחר המירוח שהוא אחר הדישה, ואם כן כשאמרה תורה "לא תחסום שור בדישו", חולין מתוקנים אינן בכלל זה, אפילו אם ארע שתקנו את הטבל קודם הדישה, ורק בטבל יהיה איסור "לא תחסום".

- והתוס' [וכן רש"י בד"ה ממון] פירשו, שהטעם שאין בתרומה איסור "לא תחסום", כי נאמר בפסוק "דישו", ללמד שאין איסור לחסום את השור, אלא בדבר הראוי לו, וסתם תרומה אינו ראוי לשוורים, [שהרי בהמת ישראל אסורה בתרומה של כל דבר, ואפילו בהמת כהן אסורה בתרומות של רוב הדברים, ורק בתרומה של מאכל בהמה היא מותרת].

ומכל מקום אף על פי שאין איסור לחסום את הדשות תרומה גזרו חכמים, שמפני מראית העין, שלא יאמרו שעובר על האיסור, יתלה להן סל לפני הפה, וימלא אותו במאכל, לחכמים ימלא מהדבר שדשות אותו, ולרבי שמעון ימלא בכרשינים שהן יפות להן מהכל.

וכל זה בתרומה גמורה מהתורה, אבל תרומה שאינה אלא מדברי חכמים, מאחר שמהתורה דין חולין יש לה, הדש בה אסור לחסום מהתורה, כדין דש בחולין. ואלו הם תרומות מדברי חכמים:

א. גידולי תרומה – מהתורה, הזורע תרומה או מעשר או טבל גמור, מאחר שזרע וכלה הזרע בקרקע, בטלו ממה שהיו, והרי הם כתבואה חדשה שהיא חולין, עד שיתמרחו ויעשו טבל ככל התבואות החדשות, אבל חכמים גזרו, שהזרע תרומה, לא תתבטל ממה שהיתה, וכל מה שיצמח יחשב כתרומה. [ושני טעמים נאמרו בגזרה הזו. (א) שמא יזרע ישראל את תרומותיו, כדי להיפטר מלתת אותם לכהן. (ב) שמא הכהן ישהה את התרומות הטמאות שלו עד שעת הזריעה, ולא ישרוף אותן מיד, ובתוך כך שישהה אותן, יכשל באכילתם].

ב. תרומת מעשר של דמאי – שבזמן יוחנן כהן גדול, לא היו עמי ארצות מפרישים אלא תרומה גדולה, ולפיכך גזר על תבואתם שתהיה דמאי, כלומר שכל הלוקח מהם תבואה, תהא בחזקת טבל מספק, עד שיפריש ממנה מעשר ראשון ומעשר שני [או מעשר עני], ותרומת מעשר של המעשר הראשון הזה, היא תרומת מעשר מדברי חכמים, [אבל תרומה גדולה לא היו מפרישים מהדמאי, כי עמי ארצות היו מפרישים תרומה גדולה, ואם כן אין תרומה גדולה של דמאי מדברי חכמים].

איסור "לא תחסום" במעשר ראשון

לפי מה שכתב רש"י מתחילה, שהטעם שאין בתרומה ומעשר איסור "לא תחסום", כי סתם דייש הוא קודם שמפרישים את התרומות והמעשרות, ואם כן כשאמרה תורה "לא תחסום שור בדישו", תרומות ומעשרות אינם בכלל זה, אפילו אם ארע שהפרישו אותם מהשיבולים קודם המירוח, אם כן, גם הדש במעשר ראשון אין בו

איסור "לא תחסום".

אולם בגמרא מבואר שהדש במעשר ראשון יש בו איסור "לא תחסום", והדבר מבואר על פי מה שכתבו רש"י [לבסוף] והתוס', שהטעם שאין בתרומה איסור "לא תחסום", כי נאמר בפסוק "דישו", ללמד שאין איסור לחסום את השור, אלא בדבר הראוי לו, ואם כן מעשר ראשון, מאחר שמותר לבהמה לאכול ממנו, יש בדש בו איסור "לא תחסום".

איסור "לא תחסום" במעשר שני

כבר התבאר, שלא נאמר איסור "לא תחסום", אלא בתבואה הראויה לבהמה, שנאמר, "לא תחסום שור בדישו", דייש הראוי לו, ולפי זה כל שהמעשר שני אינו ראוי לבהמה מהתורה, אין בדישה בו איסור "לא תחסום".

א. מעשר שני חוץ לחומות ירושלים – לדברי הכל אסור באכילה לבהמה, שהרי אף לאדם הוא אסור באכילה עד שיכנס לתוך מחיצות ירושלים.

ב. מעשר שני בתוך חומות ירושלים – לדעת רבי מאיר אסור מהתורה להאכילו לבהמה, כי אינו נחשב כממון בעליו, אלא כממון גבוה, שמותר להם לאוכלו בלבד, ולא לעשות בו שום דבר אחר.

ומכל מקום אף על פי שאין איסור לחסום את הדשות במעשר שני הנ"ל, גזרו חכמים, שמפני מראית העין, שלא יאמרו שעובר על האיסור, יתלה להן סל לפני הפה, וימלא אותו במאכל, לחכמים ימלא מהדבר שדשות אותו, ולרבי שמעון ימלא בכרשינים שהן יפות להן מהכל.

וכל זה במעשר שני שאסור לבהמה מהתורה, אבל מעשר שני שמותר לבהמה מהתורה, הדש בו אסור לחסום מהתורה, כדין דש בחולין.

א. מעשר שני בתוך חומות ירושלים – לדעת רבי יהודה מהתורה הוא נחשב לממון בעליו, ומותר להם להאכיל את בהמתם ממנו, ולכן לדעתו הדש במעשר שני יש בו איסור "לא תחסום".

ב. מעשר שני של דמאי – מהתורה דינו כחולין גמורים.

בהמה שיש לה חולי מעיים, ומתרזת מה שאוכלת, מותר לחסום אותה, משום שלא נאמר "לא תחסום" אלא כשדשה בדבר שטוב לה לאכול, אבל כשדשה בדבר שאינו טוב לה לאכול, מותר לחסום אותה אף על פי שרוצה לאוכלו.

גוי הדש את תבואתו בפרה חסומה של ישראל, בעליה אינו עובר באיסור "לא תחסום". ומכל מקום, לפירוש רש"י, הסתפקו בגמרא אם מותר לישראל לומר לגוי לדוש את תבואת הגוי בפרה חסומה של ישראל, או שמדברי חכמים יש איסור בדבר [=איסור שבות].

ולפירוש התוס', דין פשוט הוא, שמותר לישראל לומר לגוי, שידוש את תבואתו בפרה החסומה של ישראל, שהרי הישראל אינו נהנה מהחסימה הזו, [ואין זה אלא כאומר לגוי, לך אכול נבילה, שהדבר פשוט להיתר], ולא הסתפקו בגמרא, אלא אם מותר לישראל לומר לגוי, שידוש את התבואה של ישראל, בפרה חסומה של ישראל.

וישראל הדש את תבואתו בפרה חסומה של גוי, עובר באיסור "לא תחסום".

הלין תורי דגנבין ארמאי ומגנחין יתהון

רש"י מפרש, שהיו גויים גונבים שוורים של אוהביהם הישראלים, ומסרסים את השוורים, כדי שיהיו מעולים יותר לחרישה, ולאחר מכן מחזירים את השוורים לבעלים, [והישראלים לא יכלו לעשות זאת בעצמם כי אסור לסרס בעלי חיים].

ובשאלות דרב אחאי מפרש, שהיו ישראלים קושרים דינר בחזקה בכיס של בהמה, והגויים היו גונבים את הדינר, ותולשים עמו את הכיס, והבהמה מסתרת.

ולכל הפירושים אסור לעשות זאת.

י"א שאסור לעשות זאת, משום שהגויים המסרסים עושים זאת מדעת הבעלים הישראל, ומדברי חכמים אסור לישראל לומר לגוי, לעשות עבור הישראל דבר איסור, [=איסור שבות].

וי"א שאסור לעשות זאת, משום שלגוי עצמו יש איסור לסרס בעלי חיים, וכשהישראל גורם לגוי לעבור באיסור הזה, הישראל עצמו עובר באיסור, "ולפני עור לא תתן מכשול".

וכדי שלא יעברו על האיסור הזה, קנסו חכמים את העובר, שלא יהנה מחרישת הבהמה המסורסת, אלא ימכור אותה:

- רבא סבר, שלא יהנה מהסירוס כלל, ולכן ימכור את הבהמה רק לשחיטה, שלשחיטה אינה שווה יותר אחרי שנסתרסה.

- אבל אביי אמר, שיותר למכור אותה גם לחרישה, ואף על פי שלחרישה היא שווה יותר אחרי שנסתרסה, מכל מקום די בקנס הזה למנוע ממנו שלא יעשה את האיסור, כי אם ידע שהוא עצמו לא יוכל לחרוש בה, לא יעבור על האיסור.

למכור לבנו גדול – הכל מודים שיותר, כמו שיותר למכור לאחרים.

ולמכור לבנו הקטן – רב אחי אסר, ורב אשי התיר.

לא תחסם שור בדישו

איסור חסימת בהמה בדישה הוא בכל פעולה שיעשה למנוע את הבהמה מלאכול, ובכלל זה להושיב קוץ בפי הבהמה, כיון שמחמתו אינה יכולה לאכול, וכן להרביץ ארי במקום שרואה אותו כיון שמחמת יראתו אינה אוכלת.

והאיסור הוא לדוש אחרי שחסם, אפילו חסם במקום אחר, והכניסה לדוש כשהיא כבר חסומה.

והדש בבהמה חסומה הוא העובר את האיסור, אבל אחד חסם, ואחר דש, החוסם אינו עובר באיסור.

וכשהבהמה אינה אוכלת מחמת הדברים הבאים, ספק בגמרא אם יש איסור לדוש בה:

ישב לה קוץ בפיה – מאחר שישב הקוץ מאליו, ולא השיבו שם אדם, יתכן שהדבר דומה לפרה שחלתה, שאין איסור לדוש בה, אף על פי שאינה אוכלת מחמת מחלתה.

רבץ ארי במקום שרואה – מאחר שרבץ הארי מעצמו, ולא הרביצו שם אדם, יתכן שהדבר דומה לפרה שחלתה, שאין איסור לדוש בה, אף על פי שאינה אוכלת מחמת מחלתה. [ואפילו אם נאמר שאסור לדוש בפרה שישב לה קוץ בפיה, יתכן שהטעם הוא כי יש בגופה דבר המונע ממנה לאכול, אבל ארי שרבץ רחוק ממנה אינו נחשב לחסימה].

י"ג עמד בנה מרחוק – אף שאינה אוכלת מחמת שדואגת שבנה אינו עמה מכל מקום מאחר שעמד מעצמו, ולא העמידו שם אדם, יתכן שהדבר דומה לפרה שחלתה, שאין איסור לדוש בה, אף על פי שאינה אוכלת מחמת מחלתה. [ואפילו אם נאמר שאסור לדוש בפרה שרבץ ארי במקום שרואה, עניין זה שעמד בנה, קל ממנו, כי אינה מניחה מלאכול מחמת בנה, כמו שמניחה מלאכול מחמת פחד הארי].

וי"ג העמיד בנה מרחוק – ספק אם עניין זה נחשב לחסימה, או שאינה מניחה כל כך מלאכול כשרואה את בנה, ואין בהעמדתו שם איסור חסימה.

היתה צמאה למים – ספק בגמרא אם נחשב כחוסם אותה, כשהיא מתאוה לאכול, ואינה יכולה מחמת צמאונה.

פרס קטבליא על גבי דישה – ספק בגמרא אם מותר לדוש בה, כשפורס יריעה על התבואה, ואינה רואה את התבואה שדשה.

חסימה בקול

לדעת רבי יוחנן, הדש בפרה, וחוסם אותה מלאכול בקולו, שכשהיא שוחה לאכול, הוא גוער בה ונמנעת מלאכול, עובר באיסור חסימה, אף לדברי האומרים לאו שאין בו מעשה אין לוקים עליו, כי החוסם בקולו, נחשב כעושה מעשה, שהרי על ידי קולו הפרה נמנעת מלאכול, והרי זה כעושה מעשה על ידי קולו.

ולדעת ריש לקיש, הדש בפרה וחוסם אותה מלאכול בקולו, עובר באיסור חסימה, רק לדברי רבי יהודה, האומר לאו שאין בו מעשה לוקים עליו. אבל לדברי חכמים, מאחר שאין בחסימה הזו מעשה, אין לוקים עליה. ומכל מקום ריש לקיש פוסק כרבי יהודה, ואם כן למעשה אין מחלוקת בינו לרבי יוחנן.

ניתן לקרוא את האותיות המודגשות בלבד כסיכום קצר של הדף

[לרכישת ספרי בקיצור באתר אמזון](#)

להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)

להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)